

Įmonės vidaus eismo organizavimo metodinės rekomendacijos
Patarimai darbdaviams, kaip įgyvendinti Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme numatytą darbdavio pareigą sudaryti darbuotojams saugias ir sveikatai nekenksmingas darbo sąlygas, organizuojant įmonės vidaus eismą ir siekiant gerinti traumatizmo prevenciją.

ĮMONĖS VIDAUS EISMO ORGANIZAVIMO METODINĖS REKOMENDACIJOS

Europos Sąjungos šalyse iš visų darbo vietose žuvusių darbuotojų maždaug trečdalis nelaimingų atsitikimų darbe yra susiję su vidaus transporto priemonėmis. Dažniausiai sužalojami darbuotojai kai transporto priemonės važiuoja atbuline eiga, užkliudo einančius, sužaloja vežami kroviniai, krentantys nuo transporto priemonių daiktai ir kt. Dažnesni nelaimingi atsitikimai mažesnėse įmonėse, kuriose dirba iki 50 darbuotojų.

Dėl eismo pažeidimų įmonės teritorijoje 2007 - 2011 metais Lietuvos įmonėse įvyko 3 mirtini, 2 sunkūs ir 32 lengvi nelaimingi atsitikimai darbe, o dėl teritorijos, grindų, praėjimų būklės ir priežiūros traumotas 681 darbuotojas arba 4,8 proc. visų tuo periodu traumotų darbe darbuotojų.

Metodinės rekomendacijos parengtos atsižvelgiant į:

▶ Lietuvos respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo (Žin., 2003, Nr. 70-3170) 14 straipsnio 2 dalį, kurioje nurodyta, kad darbo vietų įrengimo, patalpose ir įmonės teritorijoje esančių judėjimo kelių įrengimo, bendruosius reikalavimus ir kitus darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos reikalavimus darbo vietoms nustato Darboviečių įrengimo bendrieji nuostatai.

▶ Lietuvos Respublikos darbo kodekso (Žin., 2002, Nr. 64-2569) 261 straipsnio 1 dalį, kuri nustato, kad kiekvieno darbuotojo darbo vieta ir aplinka turi būti saugi, patogi ir nekenksminga sveikatai, įrengta pagal darbuotojų saugos ir sveikatos norminių teisės aktų reikalavimus.

Prieš įmonėje įrengiant ir pradedant naudoti patalpas bei įrenginius, darbdaviui rekomenduotina paanalizuoti Europos Sąjungos direktyvas, Lietuvos Respublikos Darbo kodeksą, Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymą ir kitus teisės aktus atkreipiant dėmesį į nuostatas, susijusias su eismo organizavimu įmonės teritorijoje bei teritorijos, grindų, praėjimų būklę ir priežiūrą ir jomis vadovaujantis, organizuoti darbus.

Konkretesnį judėjimo kelių ir pavojingų zonų įrengimą įmonėje reglamentuoja:

▶ Darboviečių įrengimo bendrieji nuostatai patvirtinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Sveikatos apsaugos ministro 1998 m. gegužės 5 d. įsakymu Nr. 85/233 (Žin., 1998, Nr. 44-1224; 2005, Nr. 66-2383);

▶ Darbo įrenginių naudojimo bendrieji nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 1999 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. 102 (Žin., 2000, Nr. 3-88);

▶ Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo darbovietėse nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 1999 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 95 (Žin., 1999, Nr. 104-3014).

Siekdamas užtikrinti darbuotojų saugą dėl vidaus eismo, darbdavys privalo parengti Įmonės vidaus eismo taisykles ir savaeigių įrenginių judėjimo įmonėje schemą.

◆ Tais atvejais, kai darbo įrenginiai juda darbo zonoje, rekomenduotina uždrausti darbuotojams vaikščioti savaeigių įrenginių veikimo zonoje ir tuo tikslu naudoti draudžiamuosius ženklus, užtvarus ir kitas priemones.

◆ Kai darbui atlikti reikia, kad savaeigių įrenginių veikimo zonoje vaikščiotų darbuotojai ir jie būtų apsaugoti nuo sužalojimų, tikslingiausia **vertinti profesinę riziką**, vadovaujantis Profesinės rizikos vertinimo nuostatais patvirtintais Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Sveikatos apsaugos ministro 2012 m. spalio 25 d. įsakymu Nr. A1-457/V-961 ([Žin., 2012, Nr. 126-6350](#)).

Tuo tikslu:

- pirmiausia reiktų identifikuoti pavojus, susijusius su transporto priemonių naudojimu darbo vietose – pvz., judėjimo greitis, judėjimas atbuline eiga, krovinių pakrovimas, iškrovimas, pervežimas;

- taip pat identifikuoti ką kiekvienas pavojus gali sužeisti – pvz., vairuotojus, krovėjus ir kitus darbuotojus bei lankytojus;

- nustatyti prioritetus kuriems pavojams pirmiausia spręsti prevencines priemones ir jas įgyvendinti;

- periodiškai peržiūrėti rizikos vertinimą, ypač tuomet, kai atsiranda pokyčiai, pvz., padidėja transporto priemonių skaičius bei pradedamos naudoti naujos transporto priemonės, transportuojami kitokie ar kitokių gabaritų kroviniai, pakeičiamos transporto judėjimo schemas, padidėja pėsčiųjų, lankytojų srautas, įvyksta nelaimingi atsitikimai darbe ir kt.

◆ ***Vertinant riziką, visada tikslinga konsultuotis su darbuotojais, kurių žinios bei patarimai gali užtikrinti, kad pavojai nustatomi teisingai ir įgyvendinamos saugos ir sveikatos priemonės yra tinkamos ir didina darbuotojų saugumą.***

Rengiant įmonės vidaus eismo taisykles ir savaeigių įrenginių judėjimo įmonėje schemą, rekomenduotina:

◆ remtis viešojo transporto eismo taisyklėmis, kurių paprastai laikosi visi eismo dalyviai, tai dešinės pirmenybė prieš kairę, pavojingų zonų ženklavimas, apsauga nuo pavojingų vietų „stop“ ženklais arba išpėjamosiomis įstrižomis juostomis, panoraminių arba sferinių veidrodžių naudojimu eismui sunkiai matomose vietose, šviesos ir/ar garso signalizacija bei kitomis priemonėmis.

◆ eismo reguliavimui gali būti naudojami ne tik kelių transporto ženklai, bet ir įmonės vidaus ženklavimo ženklai. Įmonės vidaus ženklavimo ženklus galima rasti Valstybinės darbo inspekcijos leidinyje Darbovietėse naudojami saugos ir sveikatos ženklai, kuris patalpintas Valstybinės darbo inspekcijos interneto svetainėje adresu www.vdi.lt (rubrika Metodinės rekomendacijos. VDI leidiniai).

Žemiau pateikiami vieni iš dažniausiai naudojamų ženklų įmonės vidaus transporte:

Atsižvelgiant į norminių teisės aktų reikalavimus:

◆ judėjimo kelius, taip pat krovimo aikšteles bei platformas padaryti tokių matmenų ir išdėstyti taip, kad pėstiesiems ir transporto priemonėms būtų galima saugiai judėti ir jos nekeltų pavojaus darbuotojams, esantiems šalia šių judėjimo kelių. Pėsčiųjų judėjimo ir (arba) krovinių gabenimo kelių matmenis rekomenduojama nustatyti, atsižvelgiant į potencialių naudotojų skaičių ir įmonės tipą. Kai judėjimo keliai skirti transporto priemonėms, literatūroje rekomenduojama pėsčiųjų praėjimui palikti ne mažesnę kaip 0,5 m. tarpą.

◆ priklausomai nuo grindų spalvos įmonės patalpose, judėjimo kelius rekomenduojama žymėti aiškiai matomomis baltomis ar geltonomis ištisinėmis linijomis, kaip žymimi keliai, vadovaujantis Kelių eismo taisyklėmis. Priklausomai nuo patalpų paskirties ir jų įrengimo, kur reikalinga darbuotojų apsauga, tikslinga aiškiai pažymėti judėjimo kelių ribas.

◆ tais atvejais, kai galima, tikslinga atskirti transporto priemonių ir pėsčiųjų maršrutus, o jei tai neįmanoma, - įrengti tinkamus išpėjamuosius ženklus (nurodančius kryptį, greičio apribojimus, pirmumo teisę) ir aiškius žymėjimus, kad judėjimo keliai yra mišrūs, o kur būtinas greičio ribojimo užtikrinimas rekomenduotina įrengti fizines greičio ribojimo priemones, pvz., greičio ribojimo kalnelius ir pan.

◆ pėsčiųjų perėjas transporto judėjimo keliuose tikslinga ryškiai pažymėti, kad jos būtų gerai matomos pėstiesiems ir transporto priemonių vairuotojams, taip pat įrengti išpėjamuosius ženklus, o intensyvaus pėsčiųjų judėjimo per perėją metu (darbo pradžia ir pabaiga, pertraukos ir kt.) rekomenduotina paskirti ir eismo reguliuotoją.

◆ šalia kiekvienų vartų, skirtų transporto priemonių eismui, paprastai (projektuojant numatomos) įrengiamos durys pėstiesiems. Tokios durys ryškiai paženklinamos (išskyrus atvejus, kai pėstiesiems eiti pro tokius vartus nepavojinga) ir jomis galima nekliudomai naudotis. Tais atvejais, kai išeinant pro duris ar vartus į judėjimo kelią, rekomenduotina įrengti užtvarus, nukreipiančius pėsčiuosius į transporto atžvilgiu nepavojingas vietas.

◆ siekiant išvengti transporto priemonių susidūrimo pavojų, tikslinga organizuoti vienos krypties judėjimą, ypač tai atkreiptinas dėmesys į tas zonas, kur dirba krautuvai ir jie gali susidurti su kitomis transporto priemonėmis, pvz., pakrovimo platformose.

◆ judėjimo kelius rekomenduotina įrengti taip, kad būtų išvengta staigių posūkių, o kur to padaryti negalima nematomuose kampuose tikslinga įrengti fiksuotus veidrodžius, kurie pagerintų matomumą. Tokiose vietose taip pat tikslinga naudoti šviesos ar/ir garso signalizaciją, kuri padės išvengti susidūrimų.

◆ transporto priemonių judėjimo kelius tikslinga pritaikyti visoms įmonėje naudojamoms transporto priemonėms. Atsižvelgiant į transporto priemonės ir gabenamų krovinių gabaritus bei jų svorį, rekomenduotina įrengti pakankamai plačius kelius su geros būklės grindimis ir kelio danga. Kur įmanoma judėjimo keliuose tikslinga pašalinti kliūtis, o kai to padaryti negalima, privalu jas aiškiai pažymėti, kad jos būtų gerai matomos ir apsaugotos užtvaramis ar kitomis priemonėmis.

Dėl transporto judėjimo keliuose tinkamai nepažymėtos ir neapsaugotos kliūtys, 2005 m. AB „Karigė“ įvyko pastato griūtis, kurios metu nukentėjo 7 įmonės darbuotojai, iš kurių 3 mirė, 1 nerastas. UAB „Statybinių konstrukcijų laboratorijos“ ekspertai nustatė, kad viena iš avarijos priežasčių buvo pirmojo aukšto gelžbetoninės kolonos suirimas, kuri buvo sumontuota intensyvaus judėjimo zonoje. Ji pasiekė kritinę ribinę būklę pažeista pakrovėjų mechaninių poveikių.

◆ ypatingą reikšmę turi judėjimo kelių keliamoji galia. Siekiant užtikrinti saugiai pravažiuoti iškilias grindis, perdangas, pakylas, krovimo tiltelius ir rampas, visada judėjimo kelius įrengti taip, kad pagrindo keliamoji galia būtų didesnė, nei transporto priemonės bendras su kroviniu svoris.

Tais atvejais kai išimties tvarka pervežamas labai platus krovinyš arba jis be aprišimo (pritvirtinimo), jį rekomenduojama vežti lėtai, žingsnio tempu ir tokius atvejus tikslinga suderinti su atsakingu už saugų eismą įmonės darbuotoju arba tiems atvejams paskirti reguliuotoją.

Eismo organizavimas įmonės lauko teritorijoje.

◆ Darbo vietas, judėjimo kelius ir kitas vietas arba įrenginius, esančius lauke, kur darbuotojai dirba arba gali būti darbo metu, tikslinga dirbtinai apšviesti, kai nepakanka dienos šviesos.

◆ Pėsčiųjų judėjimo ir (arba) krovinių gabenimo kelių matmenis rekomenduotina nustatyti atsižvelgiant į potencialių naudotojų skaičių. Juos išdėstyti taip, kad pėstiesiems ir transporto priemonėms būtų galima saugiai judėti ir nekeltų pavojaus darbuotojams, esantiems šalia šių judėjimo kelių.

◆ Kai judėjimo keliai skirti transporto priemonėms, kurios dažnai būna sunkesnės, didesnių gabaritų, perveža sunkius ir nemažų gabaritų krovinius, jada didesniais greičiais, todėl rekomenduotina numatyti pakankamai saugius tarpus pėsčiųjų praėjimui.

◆ Įrengiant ir prižiūrint judėjimo kelius labai svarbu, kad jie būtų lygūs, kietos dangos, švarūs, be kliūčių, pavojingos vietos, perėjos, kliūtys, ribos ir pan. būtų aiškiai pažymėtos išpėjamaisiais ženklais ir kitomis priemonėmis, o darbuotojai, dirbantys ne labai gerai matomose vietose pvz., pakrovimo iškrovimo vietose, prie platformų ir kt., dėvėtų ryškius apsauginius rūbus, atšvaitus ir pan.

◆ Visais atvejais, siekiant nelaimingų atsitikimų prevencijos, tikslinga darbo vietas kiek tai įmanoma, išdėstyti taip, kad būtų išvengta transporto priemonių judėjimo atbuline eiga, nes tai kelia didesnę pavojų sužeisti darbuotojus. Tais atvejais, kai negalima išvengti judėjimo atbuline eiga, o darbo aplinka triukšminga ir nepakankamas matomumas, transporto priemonėse tikslinga įrengti (kur jų nėra) ir/ar naudoti garsinius išpėjamuosius prietaisus ir signalinius švyturėlius, kurie padidins transporto priemonių matomumą.

◆ Labai svarbu, kad su transporto priemonėmis įmonėje dirbtų tik asmenys, kurie yra tam pasirengę (nustatyta tvarka apmokyti, įgiję praktinių įgūdžių) ir turi įmonės vadovo ar jo pavedimu kito atsakingo darbuotojo raštišką įgaliojimą, o tie, kurie išvyksta už įmonės teritorijos ribų, turėtų atitinkamą transporto priemonės vairavimo pažymėjimą (vairuotojo teises).

Parengus Įmonės vidaus transporto taisykles bei savaeigių įrenginių judėjimo schemą, ir siekiant užtikrinti saugų vidaus eismą įmonėje labai svarbu transporto priemonių vairuotojus ir darbuotojus supažindinti su ją ir įsitikinti, kad visi įmonės dirbantieji suprato eismo organizavimą įmonėje.

◆ Supažindinant vairuotojus su Įmonės vidaus transporto taisyklėmis rekomenduotina ypač užakcentuoti, kad jie yra visiškai atsakingi už saugaus važiavimo būdo ir greičio pasirinkimą, kad tikslingiausia važiavimo greitį rinktis atsižvelgiant į transporto priemonės bazę, svorį, vežamo krovinio svorį ir gabaritus, judėjimo kelių būklę ir kt., kad pasirodžius nenumatytam pavojui arba kliūčiai, būtų galima sustoti su galimai trumpesniu stabdymo keliu. Pavojingose vietose pvz., durys, vartai ir kitos neaiškios saugumo požiūriu vietos, važiuoti iš lėto ir įspėjamai signalizuoti, o važiuojamosios dalies nelygumus pravažiuoti apdairiai ir stebint krovinį.

◆ Išaiškinti vairuotojams, kad jie sustojusiomis transporto priemonėmis arba kroviniais neužstatytų elektrinių skydinių, judėjimo kelių, avarinių išėjimų, gelbėjimosi kelių, ugnies gesintuvų bei priešgaisrinių vartų, nes įvykus įmonėje avarijai tuo apsunkins galimybes ją laiku likviduoti.

◆ **Savaeigių įrenginių judėjimo schemas rekomenduotina iškabinti gerai matomose vietose (prie įėjimo, intensyviausių darbo priemonių judėjimo, poilsio ir kt. vietose), kad darbuotojai ir darbo klausimais besilankantys pašaliniai asmenys galėtų sužinoti, kaip saugiai judėti įmonės teritorijoje. Rekomenduotina schemas pažymėti (ryškesnėmis negu aplinkos spalvomis, apšvietimu, mirksinčiomis šviesomis ir kt.) taip, kad dirbantieji ir lankytojai atkreiptų dėmesį ir užsitikrintų saugumą.**

Su visais eismo organizavimo pasikeitimais rekomenduotina darbuotojus supažindinti nedelsiant. Tam gali būti panaudojami radijas, telefonas, kiti įmonėje operatyviam darbui prieinami būdai.

Supažindinant darbuotojus su Įmonės vidaus transporto taisyklėmis bei savaeigių įrenginių judėjimo schemą, tikslinga atkreipti dėmesį į:

1. transporto judėjimo žymėjimo linijų ženklų, signalų reikšmes;
2. vietas, kuriose keliai yra mišrios paskirties ir kurioje pusėje ir kaip pažymėtas pėsčiųjų takas;
3. pėsčiųjų perėjas, jų žymėjimą, vartus, skirtus transporto priemonių eismui, ir pėsčiųjų judėjimą tokiose vietose;
4. įvažiavimo ir išvažiavimo kelius iš darbo vietos, jų apšvietimą ir matomumą ir kaip išspręstas klausimas vairuotojams ir darbuotojams išskirti, kai matomumo klausimas neišspręstas (pvz., ryškiai matomų drabužių naudojimas);
5. vietas, kuriose naudojami transporto priemonių garsiniai signalai ir signaliniai švyturėliai;
6. vietas ar zonas, kuriose gali susidurti transporto priemonės ir vietas, kuriose staigūs posūkiai, ir jų įrengimą, siekiant išvengti nelaimingų atsitikimų;
7. transporto priemonių vairuotojų elgesį, kai vairavimo padėties matomumas ribotas;
8. transporto judėjimo schemas ir ženklų keitimo bei periodinio informavimo atvejus;
9. judėjimo kelius ir kitas vietas arba įrenginius, esančius lauke kur darbuotojai dirba arba gali būti darbo metu, įrengimą, kad užtikrintų pėsčiųjų ir transporto priemonių saugų eismą;
10. judėjimo kelių važiuojamosios dalies nelygumus vietas, kuriose įrengti paaukštinimai, kalneliai ir kitos priemonės yra būtinos, tačiau jose neatsargus judėjimas gali sukelti pavojus;
11. vietas, kurias negalima užstatyti sustojusiomis transporto priemonėmis ar kroviniais.

Parengė:

Planavimo ir veiklos stebėsenos skyrius